

Behov for ændringer på detailmarkedet for el

Resumé:

Næsten ingen husstande og små virksomheder skifter elselskab i Danmark, og skifteprocenten ligger langt under lande som Sverige, Norge og Holland, selvom det er otte år siden, elmarkedet blev liberaliseret. Konkurrencen på markedet er minimal, hvilket også er blevet påpeget af Konkurrencestyrelsen, Forbrugerrådet og Energistyrelsen. De tidligere offentlige monopoler er i dag blot blevet erstattet af nogle kommercielle af slagsen. Det skyldes, at en række strukturelle barrierer i udstrakt omfang favoriserer koncernforbundne elselskaber med forsyningspligt. Den nuværende situation er til stor skade for forbrugerne og de få, nye uafhængige aktører. Hvis ikke de nødvendige ændringer sættes i værk, er konsekvensen et lukket og ineffektivt marked med højere priser samt ringere kundeservice og produkt og serviceinnovation til følge.

Markedssituation

- Ingen konkurrence, ringe forbrugertillid og kommercielle monopoler

Otte år efter, at de danske forbrugere fik et såkaldt "frit" elmarked, er det tid til at gøre status. Og dommen er hård. Elmarkedet er uforståeligt og besværligt for almindelige forbrugere og lider samtidig under monopolvenlige procedurer, der hæmmer enhver form for reel konkurrence.

Problemerne er store, hvilket også er slået igennem på forbrugertilliden. Forbrugerstyrelsens årlige redegørelse for 2010 viste, at elmarkedet var blandt de ti dårligste markeder og kåret som det dårligste med hensyn til gennemsommelighed.

Markedets store udfordringer skader forbrugerne og de ganske få nye aktører, der har haft modet til at bevæge sig ind på et elmarkedet. Et marked, hvor reguleringen betyder, at den primære konkurrence ikke kommer fra ligeværdige konkurrenter, men fra lokale monopolselskaber(koncernforbundne elselskaber med forsyningspligt), der sin tid fik kunderne "foræret" og fortsat får dem tilbage igen uden at foretage sig noget som helst.

Konsekvensen har blandt andet været, at der kun er kommet meget få nye elselskaber ind på markedet, hvoraf endnu færre har private husstande som målgruppe, og at forbrugerne har oplevet langt højere prisstigninger end erhvervslivet, der har været dygtigere til at gennemskue markedet og presse prisen ned. Det er ved at være sidste chance, hvis markedet skal komme til at fungere effektivt.

Dokumentation: Meget få skifter elselskab

Dansk Energis tal viser, at blot mellem én og tre procent af almindelige husstande og små erhvervsdrivende(ikke-timemålte kunder), har skiftet elselskab om året siden 2003(se Figur 1). Og det bliver ikke bedre af, at tallene ikke tager højde for, om de, der optræder i statistikken, har skiftet tidligere. I teorien kan det være de samme husstande eller små virksomheder, der skifter år efter år. Resten er tilknyttet et koncernforbundet selskab med forsyningspligt og dermed et lokalt monopol. Dertil kommer, at statistikken både dækker over elforbrugere med et lavt forbrug – såsom lejligheder(op til ca. 2000

kWh/år) og parcelhuse(ca. 4000 kWh/år) – og relativt store virksomheder mm. med et meget højt forbrug på op til 100.000 kWh/år, der formentlig er stærkt overrepræsenteret i statistikken.

Nye aktørers indtog og relanceringen af prisportalen elpristavlen.dk fik i 2009 skifteprocenten op på knap seks procent, men de foreløbige tal fra 2010(til og med 3. kvartal) viser, at skifteprocenten igen går markant ned – og det på trods af udgiftstunge offentlige TV- og annoncekampagner for elpristavlen.dk, hvor forbrugerne kan sammenligne pris, miljøeffekter og leveringsperiode for de forskellige selskabers produkter.

Figur 1. Kilde: Dansk Energis månedlige og kvartalsvise opgørelser over leverandørskift

Tommefingerreglen er, at en tocifret procentdel af befolkningen skal skifte årligt, før der er tale om et frit marked. Tallene er derfor meget lave – også i en europæisk sammenhæng. Ifølge EU-Kommissionens seneste tal fra 2007 og 2008 havde lande som Sverige, Norge og Holland, som vi normalt sammenligner os med, procentvis tre gange så mange leverandørskift blandt husstande og små virksomheder som Danmark om året.

Forbrugerrådet, Konkurrencestyrelsen og Energistyrelsen har igennem de seneste år påtalt den manglende konkurrence, men indtil videre har det ikke resulteret i nævneværdige ændringer. Branchen har ikke været i stand til at løse problemerne selv, og derfor er det nu et politisk ansvar at skabe de ændringer, der skal til, for at forbrugere og nye aktører får et marked med reel konkurrence. 80 procent af forbrugerne kendte ifølge Energistyrelsen allerede i 2008 til muligheden for at skifte elselskab, så det er markedsforholdene og ikke manglende viden hos forbrugerne, der står i vejen. Særligt to problematiske forhold er essentielle af få ændret.

Udfordring 1: Diskrimination af aktive elforbrugere

- Nye elkunder får to regninger, mens inaktive monopolkunder kan nøjes med én

I dag får forbrugere, der vælger at skifte elselskab, delt deres regning i to. Det betyder, at elkunden skal betale for strømmen hos elhandelselskabet, mens transport af strøm og offentlige afgifter fortsat skal betales til kundernes lokale netselskab, der ejer ledningsnettet.

Netselskabet deler typisk navn og logo med kundens gamle elselskab, da de to typisk er koncernforbundne. Koncernforbundne selskaber er også de eneste, der reelt har mulighed for at tilbyde én samlet elregning, hvilket ligeledes giver dem en markedsføringsmæssig fordel overfor de uafhængige selskaber.

Problematikken betyder også, at forbrugerne har vanskeligt ved at gennemskue, hvilket selskab de er kunde hos, og hvad regningerne dækker over. Det er til stor gene og irritation for forbrugere, der overvejer at skifte eller har skiftet selskab, og en væsentlig årsag til opsigelser hos de, der ellers aktivt har valgt en ny elleverandør.

For at illustrere problematikken svarer det nuværende system til, at en person, der ønsker at rejse med toget, skal købe billetter i to forskellige automater – en hvor betalingen går til Banedanmark for lån af skinner og en til DSB for brug af togvogn. På elmarkedet bliver udfordringen kun større af, at alle husstande er lovmæssigt sikret strøm i forvejen og derfor – i modsætningen til de togrejsende, der skal på job eller besøge familie – ikke behøver at gøre sig ulejligheden.

Der foreligger en ny rapport fra Energinet.dk, der er udarbejdet på præmisser om at sikre såkaldt "samfakturering". Vurderingen er, at samfakturering kræver enten en omfattende ændring af lovgivningen og/eller en sikkerhedsstillelse overfor netselskaberne, samt at det kan blive dyrere for forbrugere pga. handelsselskabernes omkostninger til administration.

Desværre bygger mange af rapportens vurderinger – set fra Natur-Energis perspektiv – på markante fejlslutninger og udokumenterede vurderinger af omkostningerne for forbrugere og de uafhængige elleverandører, hvilket der også er blevet gjort opmærksom på. Eksempelvis er de uafhængige elselskaber allerede i dag tvunget til at have it-systemer, der kan håndtere kundedata i tilstrækkeligt omfang. Samtidig har det nuværende system – og deraf manglende konkurrence - kun gjort det dyrere for forbrugerne indtil nu, så det er vanskeligt at forestille sig, at den øgede konkurrence, som samfakturering vil skabe, vil føre til højere

omkostninger for forbrugerne.

Forbrugerne skal naturligvis være sikret strøm i

"De økonomiske forhold forbundet med samfakturering udgør således en barriere for uafhængige leverandører, og svækker dermed konkurrencen på markedet. Hertil kommer, at koncernforbundne handelsselskaber ikke afkræves samme garanti fra det koncernforbundne netselskab, hvilket er konkurrenceforvridende i forhold til det uafhængige elhandelsselskab"

Konkurrencen på detailmarkedet for el, Konkurrencestyrelsen december 2009

kontakten(forsyningssikkerhed), men hvis det frie marked skal give nogen som helst mening, skal elkunder, der vælger at skifte selskab, sikres én elregning og dermed stilles lige med de kunder på elmarkedet, der ikke aktivt har valgt en elleverandør. Branchen har ikke været i stand til at løse det selv, og derfor er det nødvendigt at tage en beslutning fra politisk hold og ændre lovgivningen, hvis barrieren skal fjernes.

De nordiske lande er blandt de eneste i Europa, der ikke tilbyder samfakturering, men særligt i Sverige er holdningen positiv. I den sammenhæng er det desuden værd at bemærke, at et fælles integreret nordisk detailmarked næppe vil komme forbrugerne til gode, hvis samfakturering ikke bliver en realitet.

Løsningsforslag:

”Staten godkender og stiller sikkerhed for selskaber, der vil operere på markedet”

Rent teknisk kan det lade sig gøre at tilbyde samfakturering, og det vil være oplagt at gøre det via den nye datahub, der vil give bedre mulighed for udveksling af oplysninger mellem elselskaberne. I dag eksisterer der en såkaldt ”frivillig” mulighed, som branchen har etableret. Muligheden indebærer, at et handelsselskab kan lave en aftale med et netselskab om at lave samfakturering, men det er primært en teoretisk mulighed, hvorfor den heller ikke bliver benyttet i praksis.

Problemet er, at den ”frivillige” mulighed kræver, at handelsselskaberne indgår individuelle aftaler med samtlige af de knap 80 netselskaber og samtidig stiller sikkerhed for de midler, de fakturerer forbrugerne for. Det beløber sig til flere millioner kroner bl.a. for skatter og afgifter, da betaling for transport af el samt elafgifter mm. udgør tre gange den udgift, handelsselskaberne fakturerer for. Med andre ord er forbrugernes betaling til elnetselskaberne tre gange så stor, som betalingen til elhandelsselskabet.

Det er selvsagt umuligt for uafhængige elhandelsselskaber at stille denne sikkerhed, og dermed er den frivillige løsning ikke en reel mulighed, hvilket Konkurrencestyrelsen også har påpeget.

En oplagt løsning er at lade staten stille sikkerheden og godkende nye selskaber til samfakturering mod at få indsigt i selskabernes økonomi. Godkendelsen og sikkerhedsstillelsen kunne eventuelt foretages af Energistyrelsen eller en ny juridisk enhed herunder.

Udfordring 2: Monopoler får kunderne gratis

- Nye elkunder flyttes automatisk tilbage til monopolselskaberne, der derfor ikke behøver at konkurrere

Et andet alvorligt problem for konkurrencen er flytninger. Når en kunde, der allerede har skiftet elselskab, skifter adresse, afmeldes den gamle bolig, og den nye adresse overgår automatisk til forsyningspligt og modtager derfor igen strøm fra de gamle monopolselskaber, der i øvrigt er en direkte konkurrent til det uafhængige elhandelsselskab. Også selvom elhandelsselskabet har en aftale med forbrugeren og en underskrevet kontrakt.

På den måde får monopolselskaberne kunderne ”gratis”, mens de uafhængige aktører løbende taber kunder, som de har vundet på det ”frie” marked – uden kompensation. Det betyder, at de frie selskaber får et meget lille udbytte af udgifterne til markedsføring, kundeservice mm., og at elselskaber med forsyningspligt ikke har noget incitament til at markedsføre sig overfor nye kunder, forsøge at tilbyde billige eller grønne produkter eller i det hele taget bruge ressourcer på innovation.

Da mange danskere flytter ofte, er problemet ikke ubetydeligt. Natur-Energis erfaringstal viser, at 10-15

”Forsyningspligtselskaber har i gennemsnit en markedsandel på 94 pct. i forsyningspligtområdet, hvilket indikerer manglende konkurrence om husholdningskunder”

Konkurrencestyrelsen 2008

”Samlet peger disse indikatorer i retning, at konkurrencen på detailmarkedet for el ikke har udviklet sig væsentligt siden Konkurrenceredegørelse 2008”

Konkurrencestyrelsen 2009

procent af vores kunder flytter hvert år.

Konsekvensen er, at nye elselskaber får et hul i bunden, hvor kunderne langsomt ”siver” tilbage til de lokale monopoler, der får kunderne tilbage uden at investere i markedsføring mm. Monopolerne er ofte koncernforbundne med et handelsselskab, hvilket betyder, at midlerne reelt går til det samme selskab.

Samtidig undrer forbrugerne sig selvsagt over, at de pludselig får regninger fra deres gamle elselskab, da de jo netop havde lavet en aftale med et nyt. Det gør markedet endnu mere ugennemskueligt, hvilket både går udover forbrugertilliden og konkurrencen.

Løsningsforslag:

"Datahub kan sikre, at selskabet følger kunden ved flytninger under kontraktperiode"

Den nye datahub, der kommer i løbet af 2012-2013, vil kunne håndtere de relevante kundedata. Derfor er det en god mulighed at lade systemet spille sammen med CPR-registret, så kundernes flytninger automatisk bliver registreret i systemet og dermed sikrer af- og tilmeldinger af målepunkter, når kunderne flytter adresse inden for en kontraktperiode. Løsningen kræver, at Energinet.dk, der skal administrere datahub'en, får adgang til registret, så der er sikret kontrol med borgernes oplysninger.

Hvis problemet ikke løses, vil ingen nye selskaber forsøge at komme ind på markedet, ligesom der er risiko for, at de få, der allerede er til stede, vil trække sig ud, da det ikke er lønsomt at konkurrere på de nuværende betingelser. Dermed fortsætter elselskaber med forsyningspligt med at have et de facto monopol - til skade for forbrugerne elpriser og innovationen på markedet indenfor kundeservice, grønne produkter mm..

Kilder:

European Commission, Energy: Report on progress in creating the internal gas and electricity market

Dansk Energis månedlige og kvartalsvise tidsserier(trukket den 24. november 2010)

Dansk Elforsyningsstatistik 2009

Energistyrelsen: Forbedret konkurrence på el-detailmarkedet for små og mellemstore forbrugere, juni 2008

EA Energianalyse 2010: Udviklingen i elpriserne

Forbrugerstyrelsen: Forbrugerreddegørelse 2010

Konkurrencestyrelsen: Konkurrencen på detailmarkedet for el 2008 og 2009